

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Francilanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tiznik. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačujejo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 45-86

Odgovor in vprašanje Krivica v odnosu države do njenih uslužbenk

Slovensko učiteljstvo stoji v zadnjem času v pravcatem bobnečem ognju napadov od strani vseh tistih, ki mislijo, da imajo posebno legitimacijo vzgajati vse okrog sebe v raznih čednostih.

Napadi so v smislu moderne strategije totalnega značaja: pokazati je treba slovenskega učitelja v bengalični luči od vseh strani. V šoli ne uči, niti ne vzgaja pravilno, njegovo izvenšolsko delo se giblje v napačnih smereh, razmerje do ljudstva je najslabše, ker se ne more živjeti v ljudsko miselnost, zato tudi ne čuti z njim ter nima smisla za prave ljudske potrebe. Njegovo privatno življenje daje prečesto povod za vsa kršne vrste pohujšanja, tako da dosega s svojimi vzgledi ravno nasprotno od tega, po čemer bi moral kot vzgojitelj stremeti. Očitki so tako težki ter morajo zato na vso našo javnost vplivati porazno.

Nehote se mora vsak Slovenec, zlasti pa vsak slovenski oče in vsaka slovenska mati, ki pošiljata svoje otroke v vzgojo nesposobnim in pohujšljivim učiteljem, začudeno vprašati: Ali so naši otroci res izročeni na milost in nemilost takim kvarnim rokam, ali ne eksistira niti najmanjša garancija v državnih zakonih in upravnih oblastih, ki bi dovoljno zaščitila naš naraščaj pred pohujšanjem teh neodgovornih učiteljskih elementov.

To so nujna vprašanja, ki morajo odmevati na očitke protiučiteljske gonje.

Odgovor na ta vprašanja morajo dati samo tisti, ki lučajo učiteljstvu v obraz težka očitanja.

Mi učitelji imamo na vse to samo en odgovor: stranka, ki danes vedri in oblači v Sloveniji, je tudi tisti faktor, ki ni s slovenskim učiteljstvom prav nič zadovoljen. Ima pa v rokah vsa sredstva, zakonita, politična in upravna, da napravi red v vseh panogah javnega življenja, zlasti pa v prosvetni.

Ni ga stanu, ki bi bilo po svojem delu in svojem položaju tako podvrženo javni kontroli, kakor ravno učiteljski stan. Tudi neorganizirana javnost ima možnost ugotoviti sleherni uro, kako vrši prav ta državni uradnik svojo nalogo. Toliko laže bi se dalo doseči to z organizirano kontrolo, o kateri nikakor ne dvomimo, ker imamo o organizacijskih sposobnostih svojih prijateljev v resnici najboljše mnenje.

Poleg te tako rekoč privatne kontrole je poskrbljeno tudi od upravne oblasti v zadostni meri, da se delo vsakega posameznega učitelja nadzoruje in ocenjuje in sicer ne samo po njegovem plačanem delu v šoli, marveč tudi po požrtvovalnem neplačanem delovanju izven šole. Možnosti torej na pretek, da se stroga kontrola ne lovi za pavšalnimi grehi vsega stanu, ampak da ugotovi in zasači vsakega posameznika in flagranti ter reši naše ubogo dobro ljudstvo z vsemi zakonitimi sredstvi pred pohujšanjem in škodljivcem.

Kdor ima resno voljo, obvarovati naše ljudstvo in njegov naraščaj pred težkimi moralnimi posledicami, ki morajo iz škodljivega učiteljskega vpliva nujno slediti, ne sme ostati samo pri pavšalnem očitkanju, marveč mora poseči po makar najbolj drastičnih sredstvih, če noče postati sokriv na zločinu, ki se dan na dan vrši nad našo mladino in našim narodom, toliko bolj, ker nima izgovora, da bi moral stati brez disciplinskih sredstev s prekrižanimi rokami poleg kvarnega dela.

To je edini naš odgovor na začudena vprašanja slovenske javnosti, kako je mogoče kljub razpoložljivim sredstvom puščati, da ji slovensko učiteljstvo ne kaznovano kvari njen naraščaj ter da je za to še plačano.

Drugega odgovora nimamo in najbrž ga tudi dati ne moremo.

Imamo pa še eno vprašanje, ki ga moramo postaviti v imenu slovenske javnosti na vse one, ki ne najdejo niti najmanjše dobre strani v delu slovenskega učiteljstva:

Zakaj se ne postopa proti demoraliziranju slovenskega ljudstva po njegovem učiteljstvu in konkretno, zakaj se ne kličejo krivci na odgovor, zakaj noče vedeti levica, kar dela desnica?

In čemu se ponavljajo očitki na učiteljstvo kakor bobneči ogenj, brez prestanka in totalitarno, če je napadalcem na tem, da se naša mladina obvaruje pred zlimi posledicami delovanja slovenskega učiteljstva?

S tem naslovom prinaša »Politika« od 26. marca t. l. daljši članek, v katerem razmotri-va o nepravilni in neutemeljeni zastopljivosti poročenih državnih uradnic. Ker čutimo zle posledice tega doslej še vedno nerešenega vprašanja vedno huje, bo to prizadete tovarišice gotovo zanimalo, kako sodijo še drugi, izven naših vrst, o znani uredbi. Omenjeni članek prinašamo v izveščku.

»V dobi, ko se pri nas kakor povsod v kulturnem delu sveta vedno bolj kaže strem-ljenje po zenačenju žen in moških v javnem in privatnem življenju, v pravicah in dolžno-stih, vsebuje naša zakonodaja glede žen-urad-nic anomalije, ki se ne morejo opravičevati s poštenimi in objektivnimi razlogi.

Po predpisih odredbe o osebnih in dru-žinskih dokladah se vrši popolna ali delna redukcija osebnih doklad poročene uradnice v razmerju dohodkov njenega moža, čeprav so ti dohodki najskromnejši celo za naše raz-mere in naš življenjski standard. Te odredbe niso samo nepravilne, ampak tudi nasprotu-jejo osnovnim principom, na katerih je zas-novan naš družabni red in nasprotujejo pravi-lnim odnosom uradnikov do države.

Država kot delodajalec daje delojemalcu plačo kot ekvivalent za vložen trud in stro-kovno izobrazbo. To je poslovni odnos. Pri-vatne razmere uslužbenca ne brigajo države kot delodajalca, niti bi ne smele vplivati na višino prejemkov uslužbenca. Država plača njegovo delo in strokovno izobrazbo in nič-sar drugega. V tem oziru ni nikakih razlik med moškimi in ženskami, kakor jih tudi ne dela uradniški zakon takrat, ko gre za pravico in pogoje za dosego položaja in opravljanje službe. Za nikak položaj ni predvidena višja strokovna izobrazba za moškega kakor za žensko, niti večje delo moškega kakor ženske v onih položajih, ki so dosegljivi tudi ženskam. Zato ni videti logičnega in upravičenega raz-loga, zakaj se pri prejemkih z žensko slabše postopa kakor z moškim. Odredbe pomenijo torej očitno krivico in neenakost med moški-mi in ženskimi uslužbenci napram državi kot delodajalcu.

Omenjeni predpisi so nasprotni tudi oseb-ni svobodi uradnice kot osebe in državljanke. Ona je v resnici kaznovana, ako se poroči. Izgubi del prejemkov v primeru, ki nima ni-kake zveze z njeno službo, njenim delom in njeno strokovno izobrazbo, za katere dobiva plačo. Odzemanje prejemkov se lahko tol-mači samo na nedostojni način, da žena-usluž-benka ni osebnost in državljanka, ki držav-i prodaja svoje delo in strokovno izobrazbo, ampak element za socialno preskrbovanje. Z

—k Dr. Ivan Lah: Druga knjiga spomi-nov. Založil odbor za postavitev nagrobnega spomenika dr. Ivanu Lahu, Ljubljana 1940. — Strani 192. — Cena broš. knjigi din 36,—, vezani pa din 48,—. — Dr. Ivan Lah spada v vrste tiste predvojnne generacije, ki je pri-pravljala pot našemu osvobojenju. Prav za-radi svojega aktivnega udejstvovanja in svoje jugoslovanske orientacije, ki je bila trn v peti tedanjim avstro-ogrskim vladodržcem, je mo-ral v začetku vojne pretrpeti vsa preganjanja političnega osumljenca. Druga knjiga nje-govih spominov se začne s konfinciacijo v Ljub-ljani. V njej nam nazorno opisuje svoje do-življanje na ljubljanskem gradu in v raznih ta-borih, v katerih so zbirali politične osumljen-ce iz vse države in jih tudi premeščali iz enega v drugega. Ko je preizkusil razna tabo-rišča, je moral na fronto in sodeloval pri pre-hodu preko Karpatov, bil je v Voliniji, nato na romunski fronti, kjer je bil tudi ranjen. Svoje prekinjeno delo je nato nadaljeval v Pragi, kjer je tudi ostal do konca vojne. S

drugimi besedami: država materialno preskr-buje neporočeno uradnico, dokler ne najde moža, ki jo bo materialno preskrbel in potem bo odpadel del »skrbie države za uradnico. To ni samo negiranje svobode uradnice kot ose-be in državljanke, ampak je degradiranje nje-ne osebe kot državljanke in kot uslužbenke.

Te odredbe indirektno preprečujejo usta-navljanje družin izobražencev. V drugih dr-žavah, celo v prenaseljenih, se pospešuje usta-navljanje družin sploh, medtem ko se pri nas indirektno preprečuje zakon najbolj izobra-ženim ženam.

Poleg drugih imajo predpisi te uredbe tu-di sledeči velik moralni nedostatek: Zene-uradnice izhajajo pri nas iz vrst siromašnih slojev ali iz tako zvanega srednjega stanu. Njihova izobrazba jim omogoča eksistenco in je obenem njihova dota, brez katere danes uradniku ni mogoče osnovati zdrave družine. Ta dota ni bila pridobljena na nepošten na-čin, z »otimačino« in korupcijo, ampak je do-sežena čisto z izrednimi napori in velikimi iz-datki, zasluženimi s poštenimi in žuljavimi rokami največkrat zelo siromašnih staršev. Toda po uredbi bo država v primeru poroke uradnici odvzela skoraj polovico njenih pre-jemkov. S tem je obdavčila njeno doto tako, kakor ni obdavčeno nikako drugo imetje v državi. S takim postopkom pa je tudi zmanj-šana možnost za poroko in ustanovitev dru-žine.

Paradokсна situacija žene-uradnice je še bolj očitna, če pomislimo, da moški-uradnik ne izgubi ničesar od svojih prejemkov, pa če-tudi bi se oženil z milijonarko. Ali ako bi bila kakšna milijonarka v državni službi, bi tudi ona prejela polno plačo ne glede na njeno pri-vatno imetje. Kakor hitro bi se pa poročila, bi bila po predpisih odredbe plača prevelika.

Te odredbe se upravičujejo z edinim raz-logom: finančni interesi države. Država daje baje polovico svojih izdatkov na uradnike. To je, pravijo, nenormalna obremenitev drž. bužeta z osebnimi izdatki. S stališča finančne politike se ta argument more razumeti. Toda kdo je privedel do takega bužetskega stan-ja? Vse stranke in razni politiki so tekmo-vali v teh dvajsetih letih, kdo bo »zaposlil« več ljudi. Zaradi takega postopanja mora drž-ava plačevati za administracijo desetine in stotine milijonov brez potrebe. Zaradi »sani-ranja« naših financ je nastala uredba o od-vzemanju doklad poročenim ženam - uradni-cam, ki ne samo da niso zakrivila tega stanja, ampak so tudi brez slehernega političnega vpliva v državi, ker nimajo niti volilne pravice.

tem so tudi njegovi spomini zaključeni, kar je ugotovljeno že v uvodu s sledečim odstav-kom: »Knjiga se konča s pisateljevimi po-slednjimi praškimi dnevi 1918. Škoda, da ni več utegnil povedati, s kakšnimi svetimi občutki se je po treh trpkih letih trpljenja in pričakovanja vrnil na svojo ljubo, odrešeno domačo zemljo, katere rast in čast mu je bila vedno najslajša misel in najvišja za-poved.« — Druga knjiga dr. Lahovih spomi-nov je lep doprinos k popolni razjasnitvi sodelovanja Slovencev v borbi za naše na-rodno osvobodjenje in zedinjenje.

—k Aleš Ušeničnik: Zbrani spisi, I. zve-zek. — Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1939. — Strani 320. — Cena v platno vezani knjigi din 90,—. — V Ušeničnikovih zbranih spisih bodo priobčeni vsi njegovi filozofski spisi, bogoslovne razprave, kritike itd. Prvi zvezek je razdeljen v tri poglavja: I. Vera, II. Nравnost in III. Kultura.

Kaj pa bodoči dnevi...?

Gospod urednik, slovensko učiteljstvo je zadnje čase deležno najraznovrstnejših napa-dov. Od mnogih strani padajo očitki, da se naše učiteljstvo brati z vsem in vsakomer, da je protikatoliško itd. Težke so obtožbe, težke kot kladivo, a učitelj mora biti vedno pri-pravljen nanje, ker jih je vajen. Toda nagla-siti je treba krivico obsojiti! Na eni strani ogromno delovanje učiteljstva med narodom, na drugi strani blatenje, na eni strani delo v šoli, kmetstvo in gospodinjstvo nadaljevalne šole, mladinski zbori, zadrage, društva, knjiž-nice in nešteto različnih tihih delavnic, kjer uporablja učitelj ves svoj prosti čas, da po-maga ljudstvu, med katerim živi, kateremu bi rad koristil in se z njim razumel kakor z brati v rodni hiši. Koliko je storilo učiteljstvo na polju zadrugištva, sadjarstva in kmetijstva! Koliko prošelj gre skozi roke učitelja, koliko nasvetov med ljudi! Namesto priznanj ga pa napadajo. Toda ne vsi. Ljudstvo priznava uč-

teljevo delo, in prav zaradi tega ga nekateri blatio. Pred kratkim sem govoril z neko ženi-co od Sv. Marka nižje Ptuja in mi pravi, da ljudstvo ne more pozabiti kako marljivega in dobrega gospoda so imeli. Njegovo delo je za-pustilo trajen spomin med ljudstvom! Ne radi zahteve »učitelj delaj tudi izven šole«, nego iz lastne volje delamo, saj nešteto društev, kulturnih, socialnih in gospodarskih ustanov stoji in pade z učiteljem. Pri vsem tem pa po-sebno danes vsak učitelj najboljše ve, da stoji pred nalogo, ki je večja in višja od te, — vzgojiti narod z delom v šoli in izven nje, da bo vsak Slovenec in Slovenka s svojo zavestjo trdnjeje od betonskih zgradb! Na eni strani na straži pred mrzlimi vetrovi, na drugi vzgajati krepke in močne značaje, a za plačilo napadi in kratenje ugleda. Na naših mejah je potrebna avtoriteta učitelja bolj nego kjer koli. Zavedamo se svojega poslan-

stva, zanj smo postavljeni na svoja mesta in pri tem delu nam je potrebna samo pomoč vsakogar, ki ga je rodila slovenska mati, ki stopa po jugoslovanski zemlji!

Res je, da so v vsakem stanu izjeme, a še nikomur ni prišlo na misel, da bi zaradi njih napadel vse stanovce. Vsakemu pregrešku naj sledi posledica, a če je kdo dal vsega za dose-go zastavljenega si cilja in mora čutiti udarce zahrbtnih napadov, ne more biti odgovoren za uspehe svojega delovanja! V zadnjem času gre zares večina krivičnih obtožb v koše, kajti tudi oblast se je večnih podtikanj in podlih obrekovanj naveličala, in nujno potrebno je, da tudi primerno obračuna z nizkotnimi zna-čaji zahrbtnih napadalcev. Ne moremo in ne smemo več pustiti, da nam kratijo naš ugled z najbolj nizkotnimi falsifikati. Danes nam je bolj nego kdaj koli potreben ugled in avtorite-ta. Imamo se boriti proti močnim in skrajno škodljivim strujam, ki pretijo uničiti naš na-rod. Delajmo torej vsi za naše narodno in svobodno življenje. In prav pri tem delu nam je potreben ugled. Potrebno je tudi skupno delo učitelja in duhovnika in ob tem delu naj se krhajo rezila z dvojno ostrino. Našemu učiteljstvu se dela krivica z raznimi očitki. Naše mesto in delo je v šoli in med ljud-stvom. Toda, kako je z učiteljem, ki ga v nje-govem delu omadežuje krivična denunciacija, kako gledajo nanj otroci in starši, ki za to prej ali slej zvedo? Kakšni bodo uspehi nje-govega nadaljnega dela, če zgubi ugled za-radi brezvestnega natolcevanja, ki ga ne mo-re parirati, ker ne pozna iniciatorja. Kako naj še vzgaja značaje? — Kako vpliva na našo mladino, ko čita v časopisu napade na učiteljstvo, kje more biti potem še govora o mo-ralnih uspehih vzgoje? Kaj res ni uvidevnosti? Kam pelje taka pot? Ali so še taki, ki bi se v teh težkih časih ne zavedali visokega po-slanstva učiteljevega, ki naj pomaga s starši in veroučiteljem oblikovati mlade duše? — Kdor v svojem poklicnem delu, bodisi v šoli ali izven nje stori nekaj, kar ni v skladu z nje-govim poklicem, kar ni v skladu glede vzgoje mladine v današnjih časih, naj za posledice odgovarja pred disciplinskimi sodiščem. Stanu kot celoti pa ne jemljite ugleda, ki mu je zelo potreben, ker danes je treba vzgajati močne, zelo močne značaje Slovencev in Jugoslova-nov, ki bodo mogli res uspešno kljubovati vsem ostrim strujam, ki brijejo okoli nas! — Ali ni to prvo delo nas vseh? — Če ne bomo močni, ne bomo uspeli, ne bomo zdržali!

Š. Ljubo.

Vabilo

NA XX. REDNO SKUPŠČINO

Učiteljskega doma, zadrage z omejenim jam-stvom v Rogaški Slatini, ki bo v nedeljo, dne 21. aprila 1940., ob 14. uri na verandi hotela »Solnce« v Rogaški Slatini št. 47 s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev in konstituiranje skupščine.
2. Poročilo: a) upravnega odbora, b) nadzornega odbora.
3. Predlogi in pritožbe.
4. Sklepanje o letnem sklepnem računu, o porabi poslovnega prebitka in podelitvi razrešnice članom upravnega in nad-zornega odbora.
5. Volitev: a) 1 člana upravnega odbora in 1 nam. b) 1 člana nadzornega odbora in 1 nam.
6. Slučajnosti.

Ako bi skupščina ob napovedani uri ne bila sklepna, bo čez pol ure druga na istem kraju in z istim dnevnim redom, ki bo v smi-slu pravil sklepa veljavno ne glede na šte-vilo navzočih zadrugičnikov.

Letni sklepní računi so razgrnjeni na vpo-gled zadrugičnikom in bivšim zadrugičnikom, katerih jamstvo še ni prestalo, v poslovalnici za-druge na Dolu pri Hrastniku v času od 12. do 20. aprila dopoldne.

Na Dolu pri Hrastniku dne 6. aprila 1940.

Za upravni odbor:

Anton Gnus s. r.,
predsednik.

Vitko Jurko s. r.,
član.

Dsebina:

Odgovor in vprašanje.
Komunike akcijskega odbora.
Krivica v odnosu države do njenih uslužbenk.
Kaj pa bodoči dnevi...?
UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ.
Pogled nazaj.
LISTEK: Veliko zborovanje.
Splošne vesti. — Osebné zadeve. — Kaj vse pišejo? — Mladinska matica. — Prazna učiteljska mesta. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Učiteljski pevski zbor JUU. — Emil Adamčič. — Novosti na knjižnem trgu.